

DIYABETİK AYAK YARALARINDA PANSUMAN

GÜLHANE EAH
STOMA VE YARA BAKIM ÜNİTESİ
HEM. KIVILCIM SELEN

Kronik yaraların iyileşmemesinin en önemli nedeni çoğu zaman tedavi eksikliği değil...

≠

**YARA YATAĞININ YETERİNCE
HAZIRLANMAMIŞ OLMASIDIR!**

- Diyabetik ayak;

Etiyolojisinde **nörolojik (diyabetik polinöropati) ve periferik vasküler/arter hasar**

- Diyabet hastalarının en sık hastane yatış sebebi
- **Diyabete bağlı 30 sn'de bir alt ekstremitte amputasyonu**

*Wang A, Burns&Trauma 2020,8.

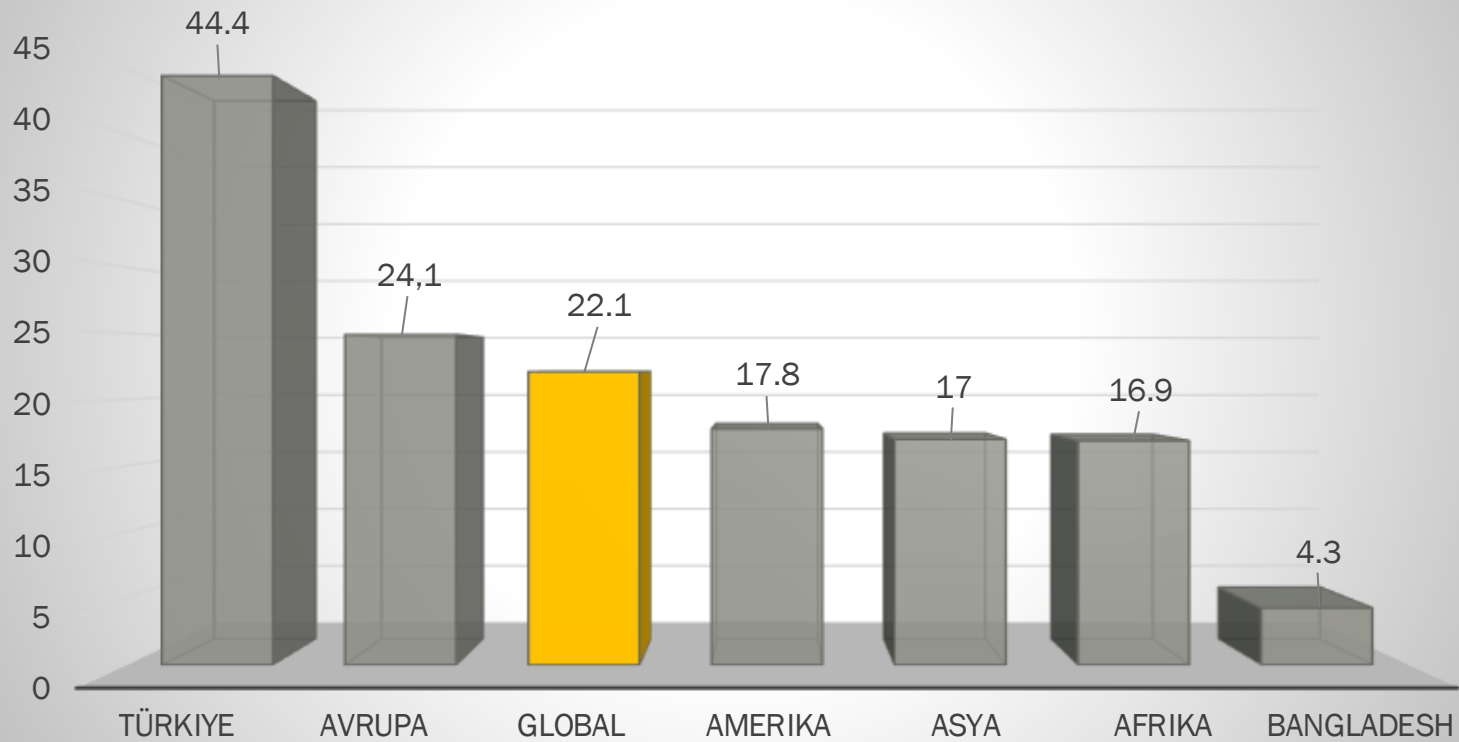
** Boulton AJ, Lancet, 2005, 366.

*** Lepantalo M, Eur J Vas Endovasc.2011,42.

**** Amstrong DG, N Engl J Med. 2017, 15.

Global recurrence rates in diabetic foot ulcers: A systematic review and meta-analysis

Xue-Lei Fu¹ | Hui Ding¹ | Wei-Wei Miao¹ | Chun-Xing Mao¹ | Min-Qi Zhan¹ |
Hong-Lin Chen²

DAÜ Riski

10 yıl üzeri DM

DAÜ Nüks Riski

Risk

6 ay-1 yıl içinde çok yüksek

Etkilenen yapılar. . .

Diyabetik ayak ülseri

Evre 0:	Sağlam deri •Ülser için risk oluşturan kemik çıkıntısı ve/veya kallus oluşumu var
Evre 1:	Derin dokulara yayılımın olmadığı yüzeysel ülser •Sıklıkla ayağın palantar yüzünde ve yüksek basınç bölgelerinde oluşur
Evre 2:	Tendon, kemik, ligament veya eklemi içeren derin ülser •Osteomyelit yok
Evre 3:	Apse ve/veya osteomyeliti içeren derin ülser
Evre 4:	Parmakları ve/veya metatarsi kapsayan gangren
Evre 5:	Topuk ve/veya ayağın bütününi kapsayan gangren

DIABETİK AYAK - WAGNER SINIFLAMASI

Grade 0: Yüksek riskli ayakta ülser

(1) Nörojenik lezyon, yastık, yatağı aşırı, basıncı azaltıcı ve/veya koruyucu ayakkabı, gırtlaklı ayakkabı kullanılması.

Grade 1: Yüzeysel ülser (subkutan doku intact)

Grade 2: Subkutan dokuya inen ülser (ligament, kasa parçası lezyon, tendon ve/veya kas formasyonu yok)

Grade 3: Sefir ve abses formasyonu ile birlikte derin ülser (osteomyelit mümkündür)

Grade 4: Lokalize gangren

Grade 5: Tüm ayağı tutan yaygın gangren

- Doku beslenmesi (Perfusion)
- Yaygınlık/büyüklik (Extent/size)
- Derinlik/doku kaybı (Depth/tissue loss)
- İnfeksiyon (Infection)
- Duyu (Sensation)

TEDAVİ YAKLAŞIMININ BASAMAKLARI

- Değerlendirme ve tanılama
- **TIMERS ile yara yönetimi**
- Basınç azaltma (off-loading)
- Revaskülarizasyon
- Rekonstrüksiyon ve rehabilitasyon
- Önleme

IWGDF Practical Guidelines, 2023

Treat underlying cause and risk factors

T: Doku yönetimi	İ: Enflamasyon ve enfeksiyon kontrolü	M: Nem dengesi	E: Epitelyal kenar ilerlemesi	R: Dokunun yenilenmesi ve onarımı
Observation of devitalized tissue	Observation of inflammation / infection, bioburden	Observation of incorrect moisture balance	Observation advancement of wound edge	Observation of slow/stalled closure, failing to conservative therapy
Debridement	Antimicrobials	Wound dressings NPWT	Peri-wound protectants	NPWT Growth factors ECM-based tech
Outcome : Clean wound bed	Outcome : Controlled infection & inflammation	Outcome : Moist environment Conducive to healing	Outcome : Epithelialization Reduced wound size	Outcome : Wound closure Tissue repair
S: Sosyal faktörler	Social situation Psychosocial	Engage patient with wound care plan	Patient education Motivational	

TIMERS-Tissue management- Doku yönetimi

Yara

Enfekte olmayan, iyileşen yaralarda
steril salin,
steril su ve içme suyu

Akut/kronik
Enfeksiyonlarda ve biyofim varlığında,
Debrisli, enfeksiyon şüphesi olan ya da
büyük ölçüde bakteri kolonizasyonundan
şüphe duyulan yaralar
antiseptik

TIMERS-Tissue management- Doku yönetimi

- Yarayı ve çevre dokuyu da içine almalı
- Temizden-kirliye, çevreden- merkeze, yukardan-aşağıya doğru temizlenmelidir.
- Nazik bir kuvvet uygulanmalı

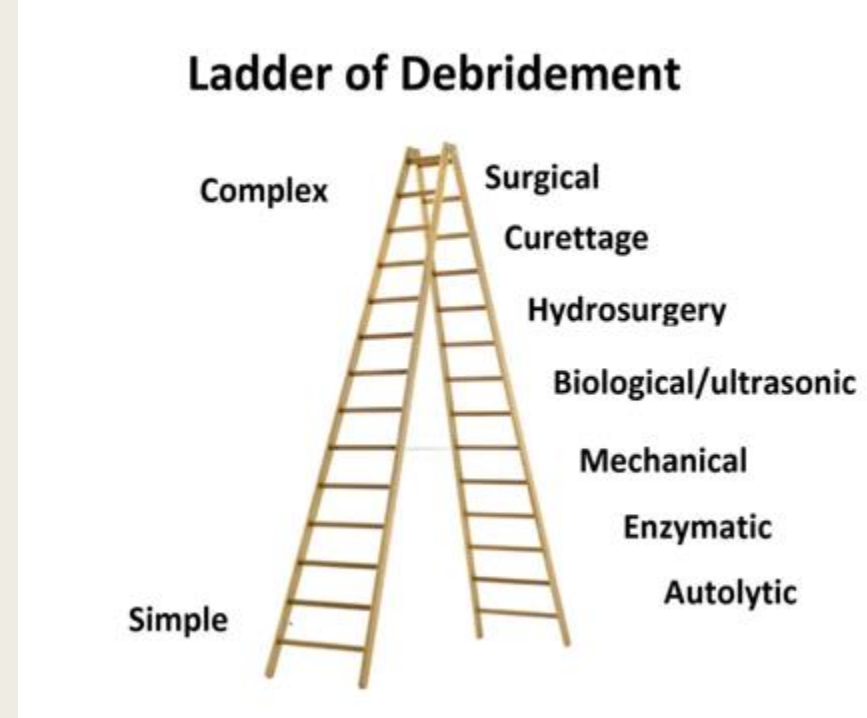
International Wound Infection Institute (IWII) Therapeutic wound and skin cleansing: Clinical evidence and recommendations. Wounds International. 2025.

Gould, L. J., Alderden, J., Aslam, R., Barbul, A., Bogie, K. M., El Masry, M., ... & Yap, T. L. (2024). WHS guidelines for the treatment of pressure ulcers—2023 update. *Wound repair and regeneration*, 32(1), 6-33.

TIMERS-Tissue management- Doku yönetimi

Debridman yöntemine karar verirken;

- hastanın sağlık durumu,
- yara bakım uzmanının yeterliliği,
- doku tipi (slough, nekroz, sert eschar, vb.),
- biyofilm varlığı,
- yara yeri,
- iskemi varlığı ve
- immünosupresanların kullanımı vb. açısından değerlendirilmelidir.

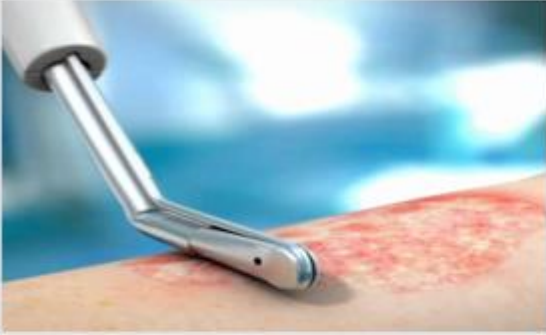

European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Wound Bed Assessment: Understanding and Using TIMERS Published on June 24, 2025 by [Carole Jakucs](#)

Debritman

Jet lavaj

Debridman
Pedleri

Gazlı Bez ve
Köpük Süngerler

DEBRİTMAN YÖNTEMLERİ

Mekanik Debritman:

Kuru gazlı bezle

Otolitik Debritman:

Nemli bir yara ortamı oluşturan pansuman materyalleri ile

Cerrahi Debritman:

Ağrıya ve aşırı kanamaya neden olabilir.
Uzman kişilerce yapılmalıdır.

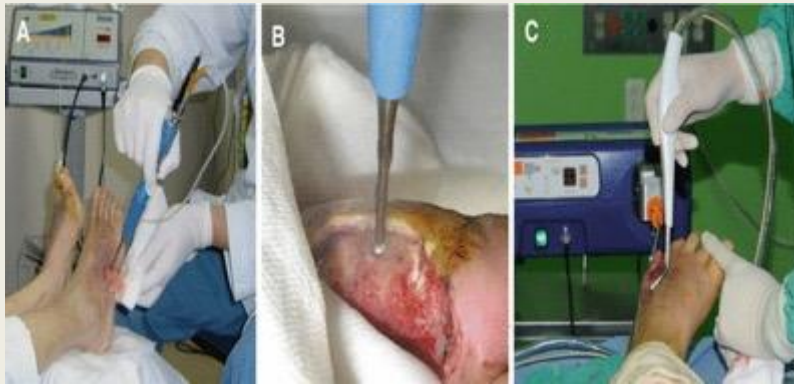
Enzimatik Debritman:

Enzimatik preparatların uygulanması ile

Biyolojik Debritman:

Steril sinek larvaları(maggot) kullanılarak yapılır.

TIMERS-Tissue management- Doku yönetimi

European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Wound Bed Assessment: Understanding and Using TIMERS Published on June 24, 2025 by [Carole Jakucs](#)

TIMERS- Inflammation and infection control

- İnflamasyon ve enfeksiyon kontrolü

- Mevcut bir enfeksiyon var mı?
- Biyofilm şüphesi var mı?
- Ne tür organizmalar ?
- Lokal veya sistemik tedavi?

European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Wound Bed Assessment: Understanding and Using TIMERS Published on June 24, 2025 by [Carole Jakucs](#)

TIMERS- Inflammation and infection control - İNFLAMASYON ve enfeksiyon kontrolü

- Klasik enfeksiyon belirtileri (pürülan eksüda, sıcaklık, ödem ve eritem)
- veya
  - yara boyutunda azalma olmaması
  - granülasyon dokusunun renginde bozulma
  - frajil yara dokusu
  - yaranın tabanında veya girintili bölgelerde cepleşme
  - kötü koku

Gould, L. J., Alderden, J., Aslam, R., Barbul, A., Bogie, K. M., El Masry, M., ... & Yap, T. L. (2024). WHS guidelines for the treatment of pressure ulcers—2023 update. *Wound repair and regeneration*, 32(1), 6-33.

TIMERS- Inflammation and infection control

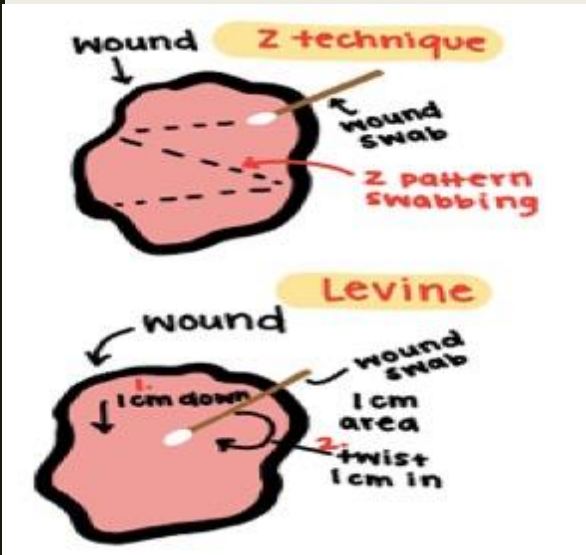
- İnflamasyon ve enfeksiyon kontrolü

Sürüntü Kültürü

Aspirat Kültürü

Doku Kültürü

TIMERS- Inflammation and infection control

- İnflamasyon ve enfeksiyon kontrolü

Lokal Enfeksiyon

Debridman

Antiseptikler ve

Antimikrobiyal yara ürünleri

Enfekte yarada

Gümüşlü, Ballı ya da Antiseptikli Örtüler,
Topikal antimikrobiyaller

Sistemik enfeksiyon

- Lokal tedaviye ek olarak
- Hekim istemine göre antibiyotik tedavisi

Antiseptik Jel

Fitokimyasal içerener

Enzim Anginogel

Gümüşlü Aljinat Jel

Sodyum Hyaluronat ve Gümüş Sülfadiazin

European Pressure Ulcer Advisory Panel, National Pressure Injury Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. Prevention and Treatment of Pressure Ulcers/Injuries: Clinical Practice Guideline. The International Guideline. Emily Haesler (Ed.). EPUAP/NPIAP/PPPIA: 2019.

Wound Bed Assessment: Understanding and Using TIMERS Published on June 24, 2025 by [Carole Jakucs](#)

TIMERS- Inflammation and infection control - İnflamasyon ve enfeksiyon kontrolü

Enfeksiyon Tedavisi

- Yüzeysel enfeksiyonlarda oral, derin enfeksiyonlarda IV antibiyotik tedavisi uygulanır.

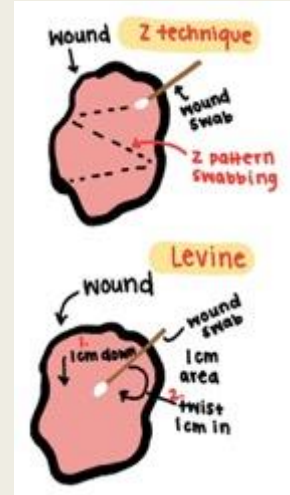

DIYABETİK AYAKTA ENFEKSİYON ŞİDDETI

IDSA/IWGDF sınıflaması:

- Hafif: yüzeysel enfeksiyon
- Orta: derin dokular etkilenmiş
- Şiddetli: sistemik bulgular mevcut

Tanıda MR, prob-to-bone testi, doku kültürü önerilir.

Kullanılmaması Gereken Ürünler

Topikal Antibiyotikler

Mupirocin

Nitrofurazan

Basitrasin &
Neomisin

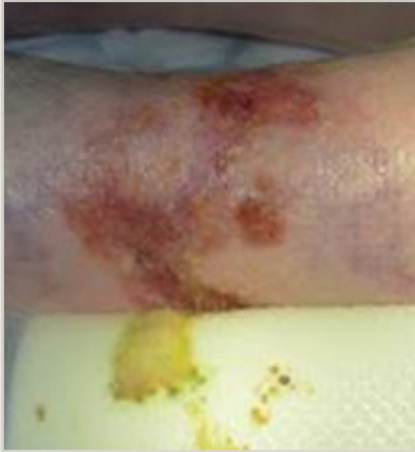

Rifampisin

TIMERS-Moisture balance- Nem dengesi

HAFİF

Pansumanın
<%25'i ıslak

ORTA

Pansumanın %25-
75'i ıslak

FAZLA

Pansumanın
>%75'i ıslak

- Nem dengesi yara yatağındaki hücreleri uyarır, iyileşmeyi teşvik eder,
  - *Yara çok mu kuru? Nemlendirin*
  - *Yara çok mu ıslak? Kontrol etmeniz ve aşırı eksüdayı azaltmanız gerekir.*

M-Moisture balance

Nem dengesi

« Eksuda »

Renk	Vizkosite	Tip	Nedeni
<i>Soluk, kehribar,sarı</i>	<i>Az</i>	<i>Seröz</i>	<i>Normal</i>
<i>Açık kırmızı, pembe</i>	<i>Az</i>	<i>Serohemorajik</i>	<i>Normal</i>
<i>Kırmızı</i>	<i>Az</i>	<i>Serohemorajik</i>	<i>Yenidamar gelişimi, travma enfeksiyon sonucu damarda hasar</i>
<i>Bulanık sarı, taba rengi</i>	<i>Az</i>	<i>Seropürülan</i>	<i>Kolonizasyon, erken enfeksiyon</i>
<i>Sütlü</i>	<i>Artmış</i>	<i>Pürülan</i>	<i>Enfeksiyon</i>
<i>Yeşil</i>	<i>Artmış</i>	<i>Pürülan</i>	<i>Pseudomonas enfeksiyonu</i>

Kanıt Gücü	Öneri Gücü
B1	↑

Yaraya Uygun Pansuman Materyali

Yara kuru-eksuda yok & nekrotik yarada

Hidrojel
Enzimatik Debridman Ürünleri

Az eksuda

Hidrokolloid

Orta eksuda

Köpük, hidrofiber

Çok fazla eksuda

Aljinat, süper absorban polimerler

Kanıt Gücü	Öneri Gücü
B1	↑

Yaraya Uygun Pansuman Materyali

Enfekte yarada

Gümüşlü, Ballı ya da Antiseptik Örtüler

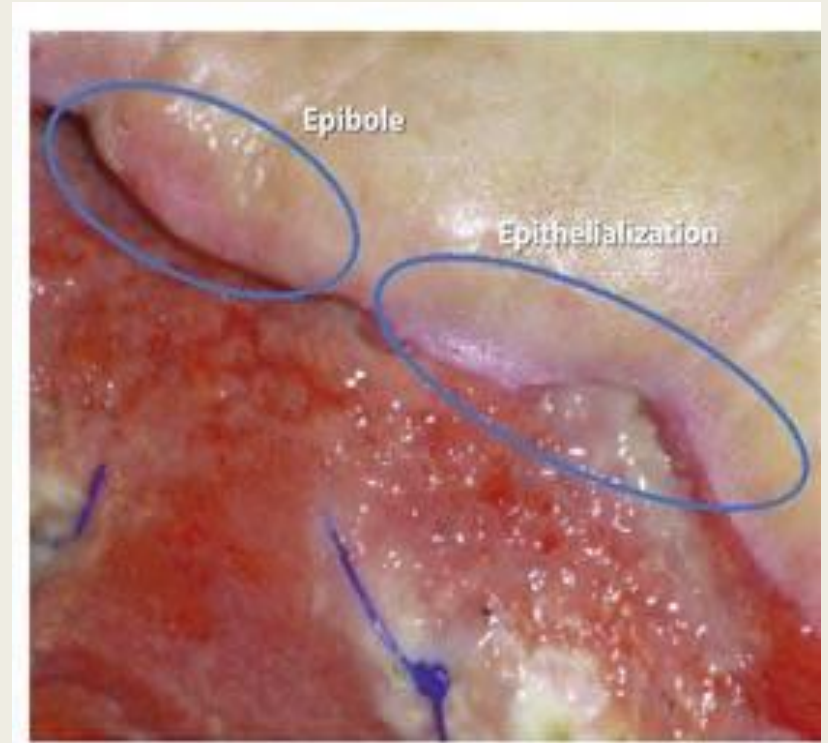
Granüle yarada iyileşmeyi hızlandırmak için

Kollajenli Örtüler
Büyüme Faktörlü Örtüler
Hyaluronik Asitli Örtüler

TIMERS-Epithelial edge advancement Epitel kenarı

- Kenar ilerliyor mu yoksa statik mi?
- Keratoz, kallus veya epibol_var mı?
- Maserasyon var mı?

TIMERS-Epithelial edge advancement Epitel kenarı

- İlerlemeyen, keratoz kenarların debridmanı
- Yara eksüdasını yönetecek ve peri-ülser derisini koruyacak pansuman
- Tünele yönelik tedavi
- Yara çevresinin bariyer krem/spreylerle korunması

TIMERS-Regeneration and repair of tissue

Yenilenme ve onarım

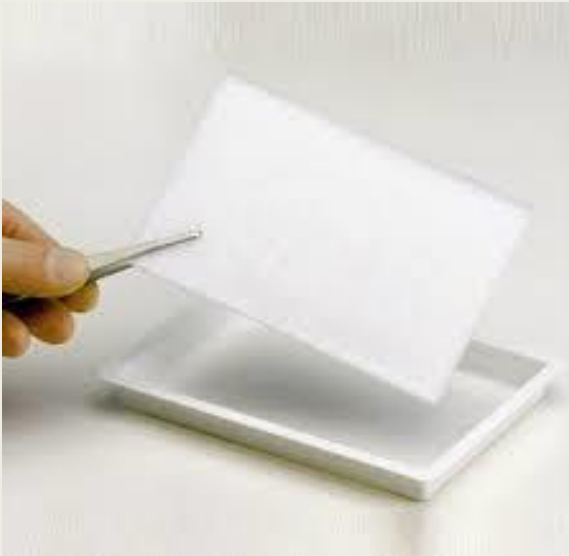
- Bu kategori doku yenilenmesini teşvik etmeye odaklanır.
- Bunun için şu sorular sorulmalı:
  - *Proinflamatuvar sitokinlerin etkilerini nasıl azaltabilirsiniz?*
  - *Yenilenmeyi ve/veya onarımı teşvik etmek için ne yapılabilir?*
- Amaç, hücre infiltrasyonunu desteklemek için hücre aktivitesini uyararak yaranın kapanmasını teşvik etmek
  - *İleri tedaviler*

TIMERS- Regeneration and repair of tissue- Yenilenme ve onarım

■ Yara Örtüleri

- *Kollojen içeren örtüler*
- *Hyaluronik Asit içeren örtüler vb.*

TIMERS- Regeneration and repair of tissue- Yenilenme ve onarım

Yenilikçi Tedaviler

- Negatif basınçlı yara tedavisi (NPWT)
- Kök hücre ve PRP uygulamaları
- Büyüme faktörleri
- Hiperbarik oksijen tedavisi

1'inci Olgu: N.K., 42 yaşında Kadın Hasta

1'inci Olgu: N.K., 42 yaşında Kadın Hasta

- Glisemi regülasyonu için Endokrin Kliniğinde yatan hasta
- 20 yıldır Tip-2 DM mevcut
- 3 ay önce açılan yara
- 7 yıldır ayak tabanında açılıp kapanan yaralar mevcut
- Dış merkezde 2 ay süre ile HBOT
- KT, RT, alerji, sigara, alkol yok
- Mobil hasta
- Periferik nabızlar alınıyor
- Her iki ayakta duyu azlığı var
- Ödem yok

1'inci Olgu: N.K., 42 yaşında Kadın Hasta

- Wagner Evre 2 Diyabetik Ayak
- 2,5x2x1 cm
- Fibrotik dokulu
- Orta eksudalı
- Etraf dokusu hiperkeratöz ve yer yer masere
- Kötü koku mevcut
- Isı artışı ve kızarıklık yok

- Yara Kültürü (+)
- Hidrojel+ Gümüşlü Örtü
- Gaz Kompres+sargı
- Günaşırı

➤ Gümüşlü Hidrofiber Örtü

1. Gün

☐ % 100 Epitelize

135.gün

2'nci Olgu: H.L., 64 yaşında Erkek Hasta

- 2 ay önce dış merkezde amputasyon yapılan hasta,
- Dış merkezde güdük ucunda kapanmayan yara nedeniyle hospitalize edilmiş,
- 2 ayı dış merkezde seviye yükseltme kararı verilmiş,
- 15 yıldır Tip-2 DM mevcut
- HT 2 YIL
- KOAH
- KT, RT, sigara, alkol yok
- Mobil hasta
- Periferik nabızlar alınamıyor

2'nci Olgu: H.L., 64 yaşında Erkek Hasta

2'nci Olgu: H.L., 64 yaşında Erkek Hasta

- ❑ Gümüşlü hidrofiber örtü+Bal içerikli jel
- ❑ Yara çevresi bariyer krem

- ❑ Gümüş örtü

2'nci Olgu: H.L., 64 yaşında Erkek Hasta

❑ %100 Epitelize

Sonuç olarak mesajımız;

- Her yaraya uygun, ideal, bir pansuman malzemesi yoktur.

Önemli olan yaranın;

- ✓ temizlenmesi
- ✓ nekrotik dokulardan arındırılması
- ✓ enfeksiyondan korunması
- ✓ nemli ortamı sağlayan uygun ürünlerle buluşturulmasıdır

**SAĞLIKLI BİR AYAĞI KORUMAK
PROBLEMLİ BİR AYAĞIN
BAKIMINDAN
DAHA UCUZ VE DAHA KOLAYDIR!**